

Framtiden i våre henders innspill til norsk handlingsplan for naturmangfold

Naturavtalen fra 2022 er en viktig internasjonal enighet. Målene i avtalen er ambisiøse og vil ikke kunne oppnås uten tydelig endring av gjeldende natur- og arealpolitikk i blant annet Norge. Dersom målene i avtalen innfris, vil det utgjøre en betydelig styrking av naturen som vil være helt nødvendig for både artene der og oss mennesker i lang tid framover.

I dette korte innspillet fokuserer vi mest på Mål 16 om å redusere avtrykket fra forbruk. For innspill til andre mål viser vi til For Naturen – Sivilsamfunnets naturpolitiske løsninger fram mot 2030, som vi gav ut sammen med andre miljøorganisasjoner i 2023.

Handlingsplanen har allerede en god analyse om norsk overforbruk, og viser til at Norge har en av de høyeste forbruksratene per innbygger i verden, stadig tidligere årlig overskuddsdag, og at det ville krevd 3,2 jordkloder om resten av verden skulle hatt samme forbruk som oss. Handlingsplanen viser til at FNs ressurspanel anbefaler å ikke bare ha tiltak på produksjonssiden, men også på forbrukssiden. Framtiden i våre hender er opptatt av sammenhengen mellom produksjon og forbruk, og er positive til tiltak begge steder.

Ting som EUs økodesignforordning og et utvidet produsentansvar for tekstiler vil kunne bidra sterkt til sirkulærøkonomi blant forbruksartikler. Dette ønsker vi velkommen, samtidig som vi savner tiltak for mer sirkulærøkonomi og dermed mindre materialuttak i større sammenhenger, slik som i byggematerialer og i planleggingen av nybygg og ombruk av eksisterende bygg. Vi kjenner til at regjeringens strategi for sirkulærøkonomi, samt ulike ekspertgrupper og et mulig kommende samfunnsoppdrag for sirkulærøkonomi, vurderer lignende spørsmål. Vi oppfordrer til samarbeid og til ambisiøse tiltak som vil ha snarlig effekt.

Framtiden i våre hender mener en god norsk oppfølging av mål 16 må innebære å:

- **Sette et reduksjonsmål for bruk av primære råvarer.**
På samme måte som at Norge styrer etter klimamål for å redusere utslipp, må Norge styre etter et reduksjonsmål for bruk av primære råvarer for å skåne natur i inn- og utland og bidra til å legge om nordmenns vaner fra “bruk og kast” til “ta vare på”. Et mål for sirkularitet kan med fordel brytes ned på ulike nøkkelnæringsers reduksjon, og indikatorer for disse bør rapporteres på årlig i forbindelse med Statsbudsjettets grønne bok.

- **Sette et separat klimamål for forbruksbaserte utslipp.**

Norsk overforbruk driver opp både ressursuttak fra naturen og klimagassutslipp. Begge deler er nå på et uansvarlig høyt nivå. Når Norge i løpet av 2025 skal melde inn sine NDCer til Parisavtalen, må et klimamål for forbruket være med. Denne publikasjonens Figur 6.29 om forbruksbaserte utslipp gir god og viktig informasjon om utslipp i andre land som følge av norsk forbruk, og viser at det trengs et årlig oppdatert forbruksbasert klimaregnskap til å støtte målet.
- **Innse at økt ombruk fordrer mindre tilgjengelige nye forbruksvarer**

Endringene i Brukthandelloven som trådte i kraft 1. juli i år er positive for å oppnå mer ombruk. Flere grep bør også vurderes, slik som redusert merverdiavgift på bruktsalg og reparasjon av forbruksvarer. Men kanskje viktigst av alt trengs det restriksjoner mot de miljøskadelige alternativene, slik at ombruk relativt sett kommer bedre ut av konkurransen. Aktuelle virkemidler for å oppnå dette er blant annet å fjerne tollfritaket i VOEC-ordningen for varer under 3000 kr, å innføre merking av klær som inneholder plast, samt å innføre en avgift på fast fashion-plagg eller å innføre reklameforbud mot fast fashion-plagg.
- **Se potensialet i bedre avfallshåndtering**

Mye av det vi som forbrukere leverer til gjenvinning, blir i realiteten aldri resirkulert. Dette fører til at vi går glipp av å kunne holde mineraler og materialer i kretsløpet over lengre tid, og gjør oss mer avhengige av å hente ut nye primære råvarer. Vi foreslår flere ressurser til avfallshåndtering og mer “urban mining”, samtidig som vi vil peke på at hvordan avfall håndteres ikke bare bestemmes på avfallsstasjonen: det er også sterkt påvirket av i hvilken grad produsenter har lyktes med å lage produkter som varer, produkter som kan brukes til flere anledninger, produkter som kan fikses, produkter som kan tas fra hverandre og få reservedeler, og produkter som i siste fase kan resirkuleres.
- **Innføre en matkastelov**

Matsvinnet i Norge utgjør et ressursløseri som har en betydelig negativ påvirkning på både natur og klima. Matsvinnproblemet får en overfladisk omtale i naturhandlingsplanen. I tillegg nevnes en ny matkastelov i forbindelse med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2025, som et av de store kommende tiltakene på miljøsidan. Framtiden i våre hender vil understreke behovet for en slik lov, og påpeke at loven må sikre at både butikker, grossister og produsenter tar større ansvar for matsvinn som følger av deres aktivitet. For en virkningsfull

matkastelov vil vi vise til våre egne dissenser i regjeringens matsvinnutvalg.

Å lykkes med mål 16 vil føre til at vi også tas nærmere å nå flere av de andre viktige målene i Naturavtalen. Redusert uttak av naturressurser vil gi naturen mer anledning til å være i fred og regenerere seg selv, og det vil kunne hindre enorme og uforsvarlige naturinngrep, slik som de hasardiøse planene om å åpne for mineralutvinning på havbunnen.

I tillegg til våre innspill til mål 16 vil vi vise til at Norge bør innføre et moratorium mot ny hyttebygging fram til en løsning for arealnøytralitet er på plass, samt si nei til utbygginger av overdimensjonerte motorveier, og innføre krav til et mer naturbasert landbruk. Vi vil i tillegg påpeke at Norge absolutt ikke kan åpne for gruvedrift på havbunnen, som ville brutt med minst 9 av delmålene i Naturavtalen.

For Naturen – Sivilsamfunnets naturpolitiske løsninger fram mot 2030:

<https://www.framtiden.no/filer/dokumenter/Rapporter/2023/For-naturen.pdf>